

ANGYAL LÁSZLÓ

A KATEDRA TÖRTÉNELEMVERSENY CSOPORTNEVEI¹

Nyitrai Konstantin Filozófus Egyetem, Közép-európai Tanulmányok Kara

1. Bevezetés

Tanulmányomban a Katedra-csoport részét képező Katedra történelemverseny csoportneveinek névadási indítékait mutatom be a névadási motivációk és a jelentéstani elemzés alapján. A vizsgált korpusz 10 versenyévfolyam névanyagát foglalja magában: a versenybe bekapcsolódott 416 csapat által megalkotott 314 csoportnevet dolgozom fel (az ismétlődő csoportneveket csupán egyszer számítom). A csoportnevek egy része a ragadványnevekhez hasonlóan a név viselőjének valamely sajátosságára, tulajdonságára utal, viszont eltér tőlük abban, hogy nem kívülről kapták az adott nevet a névviselők, hanem ők maguk voltak a névadók. A csoportnevek két nagyobb kategóriára oszthatóak: a verseny szellemiségével és tematikájával összefüggő nevekre, valamint a csapattagok személyes kötődéseit felidéző nevekre.

2. A vizsgált korpusz szöveggörnyezete: a Katedra-versenyek

A névadási motivációk feltárása érdekében fontosnak tartom bemutatni a korpusz keletkezését inspiráló versenyt. A Katedra-versenyek olyan saját fejlesztésű, országos szaktantárgyversenyek, melyek a szlovákiai magyar alapiskolások² számára szólnak, és szlovákiai magyar gyakorló pedagógusok szervezik. A versenyek fő célja a szaktárgyi ismeretek és kompetenciák bővítése, a kritikai készség, a problémamegoldás és kreativitás fejlesztése, valamint a tehetséggondozás elősegítése. A Katedra-versenyek a szlovák iskolaügyi minisztérium által akkreditált, minősített versenyek, melyek pontszám-többletet jelentenek a középiskolás felvételiben (a döntőn részt vett első tíz helyezett számára). A Katedra-versenyek végigkísérik az egész tanéves munkát.

¹ Készült a VEGA 1/0174/25-ös számú, „Objektív és szubjektív tényezők hatása a nyelvi tájkép alakulására a szlovák–magyar vegyes lakosságú területen” megnevezésű projekt keretében.

² Az *alapiskola* ('általános iskola') szlovákiai magyar tükörszó, a magyarországi standardtól eltérő szókészletű sajátosság.

Szerkezetileg két egységből épülnek fel: egy levelezős részből és egy személyes megjelenést megkövetelő döntőből. A levelezős versenyszakasz 4 fordulóból áll,³ és szeptember, október, november és december hónapokban zajlik. A döntőre május-június folyamán kerül sor, személyes részvétellel. A döntőn részt vett csapatok elismerő oklevélben és ajándékban részesülnek.

2.1. A Katedra történelemverseny

A vetélkedőt egy 2021-től működő civil szervezet, a Katedra Polgári Társulás szervezi.⁴ Korábban a Katedra Alapítvány bonyolította le évről évre. A versenyt az 1997/1998-as tanévben indította útjára Simon Attila, a téma pedig a honfoglalás és az Árpád-kori Magyarország története volt. 26 iskola 360 diákja kapcsolódott be az első versenyfolyamba, akik 7 fordulón át oldották meg a feladatokat (Presinszky 2015: 16). A versenyfeladatok a nyomtatott formában megjelenő Katedra folyóirat hasábjain jelentek meg. 2021-től a Katedra-versenyek feladatai kizárólag a www.katedra.sk elektronikus felületen jelennek meg. A verseny megvalósulását anyagilag évről évre a Kisebbségi Kulturális Alap támogatja.

A versenybe háromfős alapiskolás csapatok jelentkezhetnek. Egy iskolából több csapat is regisztrálhat, de a versenyszabályzat szerint egy iskola csak egy csapattal képviseltetheti magát a döntőben. A levelezős rész 4 fordulóból áll, és a legjobb 15 csapat jut a döntőbe.⁵ A versenyre előre megadott szakirodalom és segédanyagok alapján készülnek a diákok. Minden levelezős fordulóban 4-5 feladatot oldanak meg. A lexikális tudásanyag mellett ötletes, kreatív feladatokkal is találkozhatnak. A diákok a verseny jellegéből adódóan együttműködési képességüket is fejlesztik.

A verseny témái a csoportnevek keletkezését is befolyásolták, ezért ezekről is szólnunk kell az elmúlt 10 versenyfolyam alapján. A 2014/2015-ös tanévben Magyarország 17. századi történelmével foglalkoztak a diákok, a 2015/2016-os tanévben pedig az 1711–1825 közötti időszakot tanulmányozták át. A 2016/2017-es tanévben Magyarország 18. és 19. századi történelme volt terítéken, a 2017/2018-as tanévben pedig a reformkor és az 1848/1849-es szabadságharc témája. A 2018/2019-es tanévben a dualizmus kora, Magyarország részvétele az első világháborúban, a forradalmak kora és a trianoni döntés voltak a témák. A 2019/2020-as tanévben a második világháború történetét és Magyarország háborús részvételét járták körül a diákok. A 2020/2021-es tanévben a Zrínyi család történetét dolgozták fel, a következő évadban pedig az Aranybullával és a III. Béla uralkodásától III. András uralkodásáig tartó történelmi időszzakkal foglalkoztak a diákok. A 2022/2023-as évad Mária Terézia

³ A korábbi években 5 fordulóból állt a verseny levelezős része.

⁴ A Katedra-versenyek szervezésében korábban a Katedra Alapítvány, míg társszervezőként a Katedra folyóirat szerkesztősége, a Liliium Aurum Könyv- és Lapkiadó, a Szlovákiai Magyar Oktatási Fórum és a Szlovákiai Környezetvédelmi Ügynökség vett részt.

⁵ Egyes versenyfolyamok döntőjében 20 csapat (néhány évadban 10) is versenyzett.

korának jegyében telt, a 2023/2024-es pedig az első világháborúról (a „nagy háborúról”) szólt. A 2024/2025-ös tanév témája pedig gróf Széchenyi Ferenc születésének 270. évfordulója, valamint a Magyar Tudományos Akadémia megalapításának 200. évfordulója volt. A vetélkedő hiánypótló szerepet tölt be a tanulmányi versenyek között, mert szlovákiai magyar viszonylatban országos szervezésű versenynek számít, amely Pozsonytól Komáromon, Érsekújváron, Ipolyságon, Füleken, Rimaszombaton, Rozsnyón át Királyhelmeccig számos alapiskola diákját szólítja meg. A verseny célcsoportja nem korlátozódik egy konkrét évfolyamra: az 5–9. évfolyamot integráló felső tagozat minden diákját bevonja. Ha számszerűsíteni szeretnénk: a 10 versenyfolyamba 416 csapat kapcsolódott be. Tehát évenként átlagosan 40-50 csapat érdekelt benne, amelyeket 30-35 felkészítő tanár mentorál. Előfordul, hogy egy tanár több csapatot is indít a versenyben az adott iskolából.

A versenyre való bejelentkezés feltétele a csoportnév bejelentése; a vetélkedő során végig e név szolgál a csapat identifikálására. A csoportnevek leíró nevekként is megjelennek, mert a verseny nyilvános terében megjelölik a csapatok versenyzési helyét az adott teremben. A verseny döntőjében az eredményhirdetés alkalmával valamennyi csoportnév elhangzik az oktatási intézmény neve és a csapattagok nevei mellett. A csoportnév használata ezért nemcsak azonosítási funkciót tölt be, hanem a közösségi identitás formális jelölőjévé is válik a viselői számára. A csoportnevek a versenyről tudósító nyomtatott és elektronikus médiában és a közösségi platformokon is megjelennek.

A Katedra történelemverseny helyszíne jelenleg a Nyitrai Konstantin Filozófus Egyetem Közép-európai Tanulmányok Kara. A döntőt május-június hónapokban szervezi meg minden évben a Katedra Polgári Társulás.

3. A csoportnév fogalma

Csoportneveknek a társadalmi kiscsoportokban keletkezett és ott használt, a szlengehez kapcsolódó ragadványneveket nevezzük. A szlenget a köznyelvitől eltérő szókincsként vizsgálták, újabban azonban jellemző egyfajta nyelvi viselkedésmódként való megközelítése is (Takács 2023: 29). A csoportneveket mint személynévtípust már vizsgálták a magyar ragadványnevek kutatása során is, de kizárólag önmagukban, néhány esetben a ragadványneveken belül keresve magyarázatot a névtípus problémáira. A *csoportnév* szót 1996-ban B. Gergely Piroska használta először a magyar névtani szakirodalomban, és a következőket írta róla: „A csoportnevek vizsgálata egyike azoknak az új kutatási területeknek, amelyek felé a személynévkutatók figyelme újabban fordul...” (B. Gergely 1966: 388).

A csoportnevek azon személynevek közé tartoznak, amelyeket Bauko János csoportszemélynévként, közösségi ragadványnévként határoz meg (Bauko 2013: 57). A kollektív

(csoportos) személynevek egy vagy több település lakosságának azonosítására használatosak. A különböző nyelvekben eltérő módon értékelhetik egyes nyelvi elemek tulajdonnévi jellegét. Az individuális, egyéni személynevek mellett ún. kollektív, csoportos személyneveket is megkülönböztetnek (Šrámek 1999: 164). J. Soltész Katalin szerint egyes fajtáit a szakirodalom *diáknév*, *iskolai ragadványnév*, *katonai ragadványnév* terminusok alatt tárgyalta (J. Soltész 1979: 62–63). Ide sorolhatjuk a teljes egyéni nevet helyettesítő ragadványneveket, és noha ez a névtípus előfordul a falusi közösségekben, inkább az iskola az a közeg, amelyben a gyerekek ilyen módon nevezik egymást és tanáraikat is. Kisvárdai Károly *csoportragadványneveknek* nevezte az osztályon belüli összetartozó kollektívák elnevezését (Kisvárdai 1974: 279). Farkas Tamás szerint az egyéni identitásnak közismerten fontos eleme a viselt személynév. A csoportnevek közé az új minőséget jelentő közösségi identitásokat sorolja, melyeknek szintén megvannak a maguk kifejezői, pl. *Vörösingesek*, *Nagyfa galeri*, *Farkas őrs* stb. (Farkas 2014: 126). A fentiek alapján a Katedra történelemverseny csoportneveit a kollektív identitás hordozóiként értelmezem. Tanulmányomban a fenti fogalomhasználat és a Legere irodalmi verseny⁶ csoportneveinek elemzése alapján a csoportszellem jelölőjeként és kifejezőjeként, a közösségi identitás hordozójaként értelmezem a csoportneveket. Felismerhetjük bennük a metonimikus jellegű csoportszemélynévként való funkcionálást is, mivel a névadási indítékok között a csapattagok közös, személyes kapcsolódásainak hangsúlyozása figyelhető meg. Példáink demonstrálni fogják, hogy a vizsgált anyagban a tagok személynevének játékos megjelenítése, valamint a közös földrajzi, intézményi kötődés kifejezése fontos részét képezi a csoportnévalkotásnak (N. Tóth–Petres Csizmadia 2023: 117).

3.1. A csoportnevek keletkezése és feldolgozásuk módszertana

A Katedra történelemverseny esetében mesterséges kiscsoportokról beszélünk, amelyeknek tagjai önkéntesen léptek be a csoportba. Összekötötte őket a közös érdeklődés, a versenyre való felkészülés és iskolájuk, valamint településük képviselője (l. a régióhoz, településhez kapcsolódó csoportnevek jól elkülöníthető kategóriáját). A csoportneveket a csapatot vezető és mentoráló pedagógus és a csapatot alkotó versenyzők alkották. A csapatnév nemcsak megkülönböztet és azonosít, hanem reprezentál is. A csoportnevek a ragadványnevekhez hasonlóan a név viselőjének valamely sajátosságára, tulajdonságára is utalhatnak, viszont eltérnek tőlük abban, hogy nem kívülről kapták az adott nevet a névviselő, hanem ők

⁶A Nyitrai Konstantin Filozófus Egyetem Közép-európai Tanulmányok Karának Magyar Nyelv- és Irodalomtudományi Intézete 2011-ben indította útjára a 3 fordulóból álló Legere irodalmi versenyt középiskolások számára. A vetélkedő hiánypótló szerepet tölt be, mert szlovákiai magyar viszonylatban az első olyan országos szervezésű tanulmányi versenynek számít, mely a szövegértő olvasás fejlesztésére fókuszál. A vetélkedő az olvasás iránti vágy felkeltésére, a szépirodalom iránti érdeklődés fokozására, egy-egy életmű árnyalt megismertetésére irányul (N. Tóth–Petres Csizmadia 2023: 118).

maguk voltak a névadók. A nevek szociokulturális körülmények hatására keletkeznek (Slíz 2015: 99). Ez alapján a csapatok megalakulását hasonló körülmények befolyásolták: alapiskolákban, kortárs csoportokban jöttek létre a központi versenykiírást követően. Kis létszámú, sok időt együtt töltő, azonos érdeklődési körű csoportokról beszélünk.

A verseny ugyan 1997-ben indult, a korpusz terjedelme és a verseny korábbi szervezési formája miatt csak az utolsó 10 versenyfolyam névanyagával foglalkozom. A korpusz leszűkítését ezek mellett az is indokolta, hogy a versenynek története során több szervezője is volt,⁷ akik az anyagait több esetben a korábbi években nem archiválták, és ezek a körülmények nehezítették volna a teljes anyag vizsgálatát.

Az említett 10 versenyfolyamba összesen 416 csapat kapcsolódott be; tanulmányomban az ő csoportneveiket kíséreltem meg kategorizálni a névadás indítékai és jelentéstani szempontok alapján. A jelentéstani elemzés mellett kérdőíves vizsgálattal egészítettem ki a kutatási munkát. A vizsgált időfolyamban ugyan 416 csapat kapcsolódott be a versenybe, de az azonosításukra csak 314 csapatnév szolgált, hiszen a korpuszban előfordultak ismétlődő csoportnevek is. Ezek esetében csak a csapattagok cserélődtek, a felkészítő tanár és az oktatási intézmény ugyanaz maradt. Esetükben így a csoportnév közvetítője a pedagógus lett. Az örökölt csoportnevek metonimikus módon az adott iskola versenybe kapcsolódásának folytonosságát fejezik ki. A *Nagymagyar* csoportnév például hétszer, a *Reformerek* név pedig nyolcszor ismétlődött, de előfordult olyan név is (*Időutazók*), amely minden versenyfolyamban megjelent, és mindannyiszor ugyanaz a pedagógus közvetítette a csoportnevet.

A csoportneveket abban a formában teszem közzé, amelyben a versenyzők a jelentkezési lapon (regisztrációs lapon) feltüntették. Az ismétlődő csoportnevek írásképe sokszor ingadozást mutat, pl. *Fekete sereg* és *Fekete Sereg*, *Történészek* és *TörténÉszek*, *Merénylők* és *MERÉNYLŐK* stb. A csoportnévalkotók néhány esetben betűszót használtak csoportnévként, pl. *FLP*, *BGYD*. Egy esetben betűszó és számjegy kapcsolatából állt a név: *VKD2015*. Egy esetben az intézménynév és a betűszó kapcsolata alkotta a csoportnevet: *Marianum EIK*. Néhány esetben a kis- és nagybetűk váltogatásával jött létre az adott név, pl. *MessiÁsok*, *FidÉszesek* stb. A csoportnevek írásképeben néhány esetben felbukkant az idézőjel is: „*Harcos hármas*”, „*A lányok, na meg a Bálint*”. Előfordult, hogy a két szóból álló (pl. jelzős szerkezet) csoportnév mindkét szava nagy kezdőbetűs volt: *Gúta Csillagai*. A jelenléti ívek összegzése után került sor a jelentéstani vizsgálat mellett a kérdőíves felmérésre is, amely mind a 10 versenyfolyamba bekapcsolódott csapatot megszólította. A kérdőíveket elektronikus úton juttattam el a versenyzőket mentoráló tanároknak. Hozzá kell tennünk, hogy nem minden csapattól érkezett be válasz.

⁷Jelen tanulmány szerzője 2018–2020 között volt a Katedra történelemverseny koordinátora.

Ugyanazon csoportnév több kategóriába is bekerülhetett, mivel egyrészt a nevek nagy része több szóból áll, másrészt többféle motiváció is állhat a háttérükben. Ebből kifolyólag a rendszerezést különféle szempontokat tükröző típusok bemutatásaként lehet inkább értelmezni.

4. A csoportnevek rendszerezése

4.1. A verseny fő küldetéséhez és kiemelt témaköréhez kapcsolódó csoportnevek

Ebbe az alkategóriába azokat a csoportneveket sorolhatjuk, amelyek általános, a történelemmel összefüggő fogalmakat idéznek meg, valamint a verseny kiemelt témaköreire utalnak.

4.1.1. *A történelem tantárgyhoz, valamint a történelem és tágabban a történetiség (időbeliség) fogalmköréhez fűződő csoportnevek*

A csoporttagok több esetben olyan csoportnevet választottak, amely a történelem tantárgyhoz vagy a történettudományhoz mint tudományterülethez kapcsolódik: *Abszolút törisek*, *A legszebb történészek*, *A múlt gyermekei*, *A töri angyalai*, *A történelem prófétái*, *Buzitai időutazók* (a településnévhez való viszonyt is kifejezi), *Felvidéki történészek* (történelmi-földrajzi nagytáj is szerepel a névben), *Három időutazó*, *História trió*, *Históriások*, *Időutazó trió*, *Kis Történészek*, *Nagy Sarlói történészek* (Nagysarlóhoz mint településnévhez való kötődésre is utal), *Ostrolábú töris csajok*, *Régeszek* (a név a játékosságot is előhívja), *Töribarátok*, *Törisek*, *Törivadászok*, *Történ Ész* (szintén a játékosság az alapja a névnek), *Történelem vadászok*, *Történelmi detektívek*, *Történész csajok*, *Történészek*, *TörténÉszek* (a játékosság is a névadás motivációja), *Utazók*. Láthatjuk, hogy sok csoportnévben felbukkan a tantárgy nevéből szóróvidüléssel létrejött *töri* szóalak. Az *Időutazók* és a *Múltba merengők* nevek a történelem és tágabban a történetiség (időbeliség) fogalmköréhez kapcsolódnak.

4.1.2. *A versenyévfolyamok központi témaköreikhez kapcsolódó csoportnevek*

Egy-egy versenyfolyam aktuális témája a csoportnévadást is befolyásolta. A leggyakrabban egy-egy történelmi esemény vagy történelmi időszak köré épült az adott versenyévfolyam témája. A történelmi fogalmak motiválta csoportnevek között találunk különböző történelmi korszakokból kölcsönzött neveket. A *Bocskai hajdúi*, *Hajdúk*, *Hajdútánc*, *Murányi Vénuszok*, *Protestánsok* és a *Sárospatak tudósai* csoportnevek a 2014/2015-ös tanév versenytémájára, Magyarország 17. századi történelmére utalnak. A Rákóczi-szabadságharcot és az 1711–1825 (a szatmári békétől a reformkorig) közötti időszakot idézik fel a *Borsi leányok*, a *Gútai kurucok*, a *Kurucuk*, a *Libertás*, az *Ocskay hóhérai*, a *Rákóczi apródjai*, a *Rákóczi hívei* és a *Vak Bottyán kurucjai* csoportnevek. Magyarország 18. és 19. századi történelmére utalnak a követ-

kező nevek: *Lévai huszárok*, *Mária Terézia hívei*, *Mária Terézia segédei*, *Mária Terézia testőrei*, *M. T. neveletlen gyermekei*. A szabadságharc vitézei, a *Hídépítők*, a *Kossuth fiai*, a *Reformerek*, a *Pezsgődiéta*, a *Sissi szomszédai*, a *Sissi udvarhölgyei*, a *Széchenyi követői*, a *Széchenyi lányok*, a *Reformporoltók*, a *Táblabírák* és a *Társalkodási Egylet* csoportnevek a reformkorra és az 1848/1849-es szabadságharcra utalnak. A 2018/2019-es tanév versenyévfolyamának témájára (Magyarország az első világháborúban, a forradalmak kora és a trianoni döntés) utal az *Anarchisták*, *A vörös nemesek* (a csapattagok szerint a csoportnév Manfred von Richthofenre, „a vörös báróra” utal), a *Fekete Kéz* (titkos szerb nacionalista katonai szervezet volt a 20. század elején), a *Függetlenségek* (a Függetlenségi és Negyvennyolcas Pártra utal), a *Hármas szövetség*, a *Lusztánia* (az RMS Lusitaniára, a Cunard Line brit hajótársaság óceánjárójára utal), a *Nem, nem, soha!*, a *Princip*, a *Royalisták*, a *Szabadelvűek* és a *Vörös ingesek* csoportnév. A második világháború története és a Magyarország a második világháborúban témákat feldolgozó versenyévfolyamot pedig a *Bombázók*,⁸ az *Ellenállók*, az *Enigma 3*, a *Szövetségesek*, a *Sztálingrád harcosai*, a *Tengelyhatalmak* és a *Tigrisek* csoportnevek idézik fel. A Zrínyi család történetét feldolgozó versenyévfolyamban a következő nevek születtek: *Eposztolók* (az eposzra mint irodalmi műfajra is utaló név), *Szigetvár hősei*, *Szigetvári hősnők*, *Zrínyi katonái*. Az Aranybullától (1222-től) III. András uralkodásáig (1290–1301) tartó időszakot feldolgozó versenytémára a következő nevek utalnak vissza: *Az Árpád-ház hölgyei*, *IV. Béla katonái*, *Lovagok*, *Pecsétörök*, *Szent Erzsébet társalkodónői*. A Mária Terézia kora (1740–1780) versenytémára születtek meg a *Habsburgok*, a *Habsburgerek*, a *Keszi huszárok*, a *M. T. neveletlen gyermekei* (az M. T. monogram Mária Teréziára utalhat), a *Mária Terézia hívei*, a *Teréz Anyó* (Kalkuttai Szent Teréz nevéből utal vissza Mária Teréziára) és a *Terézia nyomában* nevek. A második világháború (1939–1945) időszakára utaló csoportnevek pedig a következők: *Merénylők* (az Adolf Hitler elleni merényletre utal), *Pacifisták*, *Panzerfaust* (a német hadsereg legnagyobb számban gyártott, egyszer használatos páncélromboló fegyverére utal), *Valkür* (a Valkür fedőnevű hadműveletre utal). A példákból látszik, hogy néhány név több versenytémát is felidéz.

4.2. Valódi történelmi és irodalmi személyiségek, uralkodócsaládok neveit felidéző csoportnevek

Külön kategóriát alkotnak azok a csoportnevek, amelyekben valódi történelmi és irodalmi személyiségek, valamint dinasztiai nevei rejtőznek. A következő neveket sorolhatjuk be ide:

⁸ A kérdőívben a csoporttagok a csapat földrajzi helyhez kötődését is kiemelték a névadás indítékának megjelölésében. A következő választ közölték: „A nagy forgalmat lebonyolító vasútállomást és környékét, valamint iskolánk székhelyét, Érsekújvár városát is három alkalommal bombázták a szövetségesek, óriási embervesztéget és anyagi károkat okozva.”

*Anonymus*⁹ (III. Béla névtelen jegyzője), *Árpadosok*, *Az Árpád-ház hölgyei*, *Bocskai hajdúi*, *Habsburgerek*¹⁰ (a *Habsburg* és a *burger* szavak szóösszevonásával jött létre), *Habsburgok*, *III. Béla csatlósai*, *IV. Béla katonái*, *Kossuth fiai*, *Mária Terézia hívei*, *Mária Terézia testőrei*, *Mátyás gyermekei*, *Mátyás király fekete serege*, *Ocskay hóhérai*, *Petőfi tudósai*, *Rákóczi apródjai*, *Rákóczi hívei*, *Sissi szomszédai*, *Sissi udvarhölgyei*, *Széchenyi követői*, *Szent Erzsébet társalkodónői*, *Teréz Anyó* (Mária Terézia neve mellett Teréz anya nevére is visszautalhat), *Terézia nyomában*, *Terka testőrei* (a *Terka* Mária Terézia nevének becézett formája), *Vak Bottyán kurucjai*, *Vaskancellár* (Otto von Bismarck porosz kancellárra utal a név), *Zrínyi katonái*. A példákból jól látható, hogy az ebben az alkategóriában található névanyag egy részét konkrétan a 4.1.2. pontban bemutatott szempont motiválta, ezért a nevek egy része abban az alkategóriában is helyet kap. Egy-egy név ugyanis hol egy, hol többféle motivációt is képvisel vagy sejtet.

4.3. Mitológiai hősökre, alakokra, lényekre utaló csoportnevek

Néhány esetben görög vagy római mitológiai szereplőkre bukkanhatunk a csoportnévben: *Amazonok*, *Aphrodité-Athéné-Héra* (utal a csapattagok nemére is), *A 3 moira*, *Grácia*, *Három grácia*, *Murányi Vénuszok* (Vénusz a szerelem istennője), *Múzsák*, *Nephilimek*, *Unikornisok*. Slíz Mariann szerint az ide tartozó csoportnevek alapját képező mitológiai nevek leginkább a magyar névtanban eddig kategóriaként fel nem vett, nemigen tárgyalt csoportnevek, illetve embercsoportok nevei közé sorolhatók. Névtani szempontból a csoportneveket alkotó mitológiai nevek a tulajdonnév és közszó határán helyezkednek el (pl. *Gorgók*, *Moirák*, *Múzsák*; Slíz 2013: 222). A mitológia szereplővilágából választott *Múzsák* csoportnév a szövegalkotáshoz társított emelkedett lélekállapotot is rögzítheti (N. Tóth–Petres Csizmadia 2023: 121).

4.4. Műcímekre és a populáris filmkultúra műcímeire utaló csoportnevek

A csoportnevek néhány esetben az irodalom és a film műcímeinek világából merítenek ihletet. Az ilyen típusú nevek létrejöttét az is befolyásolhatta, hogy a történelemversenybe bekapcsolódott versenyzők nagy része a rokon Katedra irodalomversenyben is érdekelt volt, és néhány esetben mindkét versenyben azonos csoportnevet használhattak. *A radványi sötét erdő rémei* csoportnév Arany János *Tetemre hívás* című balladájára utal. *A Kassai polgárok* csoportnévben Márai Sándor műve ismerhető fel. *A Murányi Vénuszok* csapatnév mögött Gyöngyösi István *Márssal társalkodó Murányi Vénus* című műve húzódik meg. *A Főnix rendje* csoportnév a Harry Potter-könyvekből ismerős varázslókból és boszorkányokból

⁹A név a névtelenség szándékával is keletkezhetett.

¹⁰Hasonló névszerkezetet követ a névanyagban szereplő *Johannesburger* csoportnév is (*Johannesburg* városnév és a *burger* idegen nyelvi elem összevonásával jött létre).

álló titkos szervezetre utal, de a regény alapján készült *Harry Potter és a Főnix rendje* című brit-amerikai filmet is felidézheti.

A csapatnevek másik csoportja az animáció és a film világából inspirálódik. A *Pindúr pandúrok* név a Legere irodalmi verseny csoportnevei között is felbukkan (N. Tóth–Petres Csizmadia 2023: 124), és rajzfilmszereplők ismerhetők fel benne. További nevek sorolhatók be ebbe a csoportba: *Agymanók* (a 2015-ben bemutatott animációs film), *A háború angyalai* (2013-ban készült film), *A három testőr* (Alexander Dumas regényére épülő film), *Bambik* (az 1942-ben bemutatott *Bambi* című amerikai animációs film szereplőjét idézi fel), *Bosszúállók* (2012-ben bemutatott film), *Enigma 3* (2001-ben bemutatott film), *Észbontók* (televíziós vetélkedőre utal a név), *Fosztogatók* (2016-ban bemutatott film), *Gyűrűk urai* (J. R. R. Tolkien regényére és a belőle készült filmre is utalhat), *Harcosok klubja* (1999-ben bemutatott filmdráma), *Magyar vándorok* (a Holtai Gábor rendezte *Magyar vándor* című filmvígjáték alapján), *Mickey Mouse, Minyonok* (2015-ös film), *Roszzfiúk* (2022-ben bemutatott animációs film), *Szelíd motorosok* (1969-ben bemutatott film), *Szuper csapat* (2010-ben bemutatott akciófilm), *Valkűr* (a *Valkűr* című film egy amerikai-német háborús filmdráma Bryan Singer rendezésében).

4.5. A csoport-összetartozásra, a csapatjellegre és a csapattagok belső tulajdonságára utaló csoportnevek

A csoportnevek egy jelentős része a csoporttagok közti kapcsolódást hangsúlyozza, a csapattagok személyéről és neméről árulkodik, az egymást közti viszonyt, az együttműködést idézi fel, vagy önmagukat biztató, feldicsérő jellegű névként jelenik meg a csapatnév.

4.5.1. A csapattagok személynevéből alakult csoportnevek

A versenyzők személynevéből létrehozott nevek többsége a keresztnévet tartalmazza. Ezek feltárják a csapattagok keresztné- vagy becenevét, gyakran mozaikszó formájában. A keresztnévek kezdőbetűiből áll össze a *J.B.P.* (Jenő, Benedek, Péter), *FLP* (Ferenc, László, Péter), *2MD* (Máté, Márió, Dániel) (a számjegy utal a keresztnévekben előforduló *M* kezdőbetű duplicitására), *POG* (Péter, Ottó, Gergő). A *VKD2015* csoportnév a csoporttagok keresztnéveinek (Viktória, Kristóf, Dominika) kezdőbetűiből és a versenyévfolyamra utaló számjegyből áll. A mozaikszóval létrejött *Begyöda* név a csapatot alkotó tagok keresztnévei (a Bettina, Gyöngyvér, Davina nevekből) első szótagjainak összevonásából jött létre. Valószínűleg szintén a keresztnévekből keletkeztek, de vissza nem fejtethető nevekként jöttek létre a *BGYD*, *BKL*, *NHG Master* és a *VBV bánok* csoportnevek. Az *Oszi csapata* és a *Gábor angyalai* csoportnevek esetében az egyik mögött az egyik csapattag (Oszkár) becenevét, a másikban a csapattag keresztnévet (Gábor) azonosíthatjuk. A *Két Áron és egy Levente* csoportnév mindhárom csapattag keresztnévet felfedi. „*A lányok, na meg a Bálint*”

csoportnév utal két csapattag nemére és felfedi a harmadik tag keresztnevét (hivatalos névformában). A *Czahiku* csoportnév a csapattagok családneveinek (Czakó, Hizsnyan, Kuzma) mozaikszavaként jött létre.

4.5.2. A csapattagok nemére utaló csoportnevek

Számos esetben a csoportnév utal a csapatot alkotó tagok nemére is. A szintén a csapatjellegzet hangúlyozó névanyagban a következő neveket találjuk: *Az Árpád-ház hölgyei*, *Bad girls*, *Bátorkeszi kisjányok+1*, *Bélnányok* (utal az osztályra is, amelyben a csapattagok tanulnak), *Borsi leányok*, *Buzitai vitézlányok*, *Czuczoros lányok*, *Csajszibarackok*, *Csajszik*, *Csallóközi tündérek*, *Csilizközi boszorkák*, *Fiúk*, *Girl Power*, *Gráciák*, *Három grácia*, *Hercegnők*, *Honleányok*, *Laki lányok*, *Lévai huszárok*, *Ostorlábú töris csajok*, *Rosszfiúk* (filmcímre is utal a név), *Sissy udvarhölgyei*, *Széchenyi lányai*, *Szent Erzsébet társalkodónői*, *Szigetvári hősnők*, *Történész csajok*, *Udvarhölgyek*, *Vándorszínésznők*, *Várkonyi betyárnők*, *Várkonyi úriemberek*.

4.5.3. A csapatjellegzet kidomborító csoportnevek

A csapatban való együttműködés hangsúlyozása egyes csoportnevekben is visszatükröződik. A legnagyobb kategóriát ebben a csoportnévanyagban a többes számú főnevet, melléknevet, főnévi értelemben vett melléknévi igenevet tartalmazó nevek alkotják: *Abszolút törisek*, *A földemesi harcosok*, *Agymanók*, *A háború angyalai*, *Ajtótólók*, *A jövő reménységei*, *A legszebb történészek*, *Amazonok*, *A múlt gyermekei*, *A múlt rabjai*, *Anarchisták*, *Angyalok*, *Anonymusok*, *Apacsok*, *A radványi sötét erdő rémei*, *A szabadok*, *A szabadságharc vitézei*, *A töri angyalai*, *A történelem prófétái*, *A vörös nemesek*, *Árpadosok*, *Az Árpád-ház hölgyei*, *Bad girls*, *Bambik*, *Bátorkeszi betyárok*, *Bátorkeszi kisjányok+1*, *Bátorkeszi nemesei*, *Bélnányok*, *Bocskai hajdúi*, *Bodrogköziek*, *Bombázók*, *Borsi leányok*, *Bosszúállók*, *Búcsi bosszúúások*, *Buzitai időutazók*, *Buzitai vitézlányok*, *Corvinák őrzői*, *Corvinosok*, *Czuczoros lányok*, *Csajszibarackok*, *Csajszik*, *Csallóköz tünderei*, *Csallóközi tündérek*, *Csapágyasok*, *Csibészek*, *Csicsói rebellisek*, *Csilizközi boszorkák*, *Csillámpónik*, *Elftársak*, *Elkészt középkori lovagok*, *Elkőborlók*, *Ellenállók*, *Eötvös bárói*, *Eposztolók*, *Erős Pisták*, *Eszetlen eszesek*, *Fáraók*, *Fekete hollók*, *Fekete hollók*, *Fel földiek*, *Felvidéki függetlenségi harcosok*, *Felvidéki történészek*, *Fiatal felvidékiek*, *FidEszesek*, *Fiúk*, *Flamingók*, *Fosztogatók*, *Födémösi Emigránsok*, *Függetlenségiek*, *Gábor angyalai*, *Gáspárosok*, *Géniusok*, *Gömöri testőrök*, *Gráciák*, *Gúta Csillagai*, *Gútai kurucok*, *Gyűrűk urai*, *Habsburgerek*, *Habsburgok*, *Hajdúk*, *Harci pockok*, *Harcoló bajnokok*, *Hercegnők*, *Hetényi hadigólyák*, *Hidépítők*, *Históriások*, *Honfoglaló magyarok*, *Honfoglalók*, *Honleányok*, *Honvédők*, *Hörcsögök*, *Hősök*, *Huncutkák*, *Időutazók*, *III. Béla csatlósai*, *Ipolymentieik*, *IV. Béla katonái*, *Jakobinusok*, *Kalandorok*, *Kassai lovagok*, *Kassai polgárok*, *Keresztes lovagok*, *Keszi huszárok*, *Kirájok*, *Királyok*, *Kis Történészek*, *Kiskutatók*, *Komáromi rekruták*, *Kossuth fiai*, *Kövecskék*, *Központi Hatalmak*, *Krónikások*, *Kurucok*, *Kvízmenők*, *Laki lányok*, *Lázadók*, *Léglovagok*, *Lévai agymenők*, *Lévai huszárok*, *Levellerek*, *Lovagok*, *Lovasíjász*

dacisták, M.T. neveletlen gyermekei, Máglyaszítók, Magyar vándorok, Mária Terézia hívei, Mária Terézia segédei, Mátyás gyermekei, Merénylők, Messiások, Mínyonok, Múltba merengők, Murányi Vénuszok, Múzsák, Nádszeg hősei, Nádszegi tudósok, Nagy Sarló Történészek, Nagymagyar nagy magyarok, Nagymagyar testőrök, Nagysallói nemzetőrök, Nephilimek, Névtelenek, Ocskay hóhérai, Okosok szépek szerények, Ostorlábú töris csajok, Oxfordi magyarok, Őszbontók, Pacifisták, Pecsétőrök, Petőfi tudósai, Pindúr pandúrok, Protestánsok, Rákóczi apródjai, Rákóczi hívei, Reformerek, Reformporoltók, Régeszek, Rosszfiúk, Royalisták, Sárkány-rend lovagjai, Sáros körömcipők, Sárospatak tudósai, Selmeci bányarédek, Senkik, Sissi szomszédai, Sissi udvarhölgyei, Stampaysok, Szabadelvűek, Széchenyi követői, Széchenyi lányai, Szeli biciklások, Szelíd motorosok, Szent Erzsébet társalkodónői, Szent Korona Örei, Szigetvár hősei, Szigetvári hősnők, Szövetségesek, Sztálingrád harcosai, Táblabírák, Tarajos goethek, Tengelyhatalmak, Terka testőrei, Testőrök, The queens, Tigrisek, Tompások, „Torziós ingek”, Töribarátok, Töribarátok, Törisek, Törtitőrök, Törivadászok, Történelem vadászok, Történelmi detektívek, Történész csajok, TörténÉszek, Történészek, Trónkövetelők, Udvarhölgyek, Unikornisok, Uralkodók, Utazók, Utódok, Vad angyalok, Vad-Ászok, Vajánházi hercegek, Vak Bottyán kurucjai, Vándorszínésznők, Várkonyi betyárnők, Várkonyi úriemberek, VBV bánok, Végyári vitézek, Vörös ingesek, Zrínyi katonái, Zuluk (dél-afrikai népcsoportra utal a név), Zsokék.

Ebben a kategóriában jól elkülöníthető alkategóriát alkotnak a *csapat* szót tartalmazó nevek: *Aranycsapat, „Az” csapat, Csonka csapat, Kaktusz csapat, Lukanényei csapat, Oszi csapata, Szirtes csapat, Szupercsapat.* A csoport jelentéskörét idézik fel a *Fekete sereg, Felvidéki sereg, Főnix rendje, Fradi, Harcosok klubja, Kinderkommandó, Legio X Gemina* (egy római légióra utal a név), *Lovásjász dacisták, Mátyás király fekete serege, Méhkas, Nemes ifjak társasága, Sárkány-rend lovagjai, Somorjai front, Szent Korona Örei, Szimői FBI, Társalkodási Egylet, Terka testőrei, Testőrség, Triumvirátus* nevek.

Sajátos alkategóriát alkotnak azok a csoportnevek, amelyek a hármas számot a csoportnévbe foglalva szintén a csapatjellegre hangsúlyozzák: *A Három, A három muskétás, A három testőr, A legjobb triumvirátus, A 3 Moira, Bodroközi trió, Enigma 3, Fantasztikus 3-as, Háborús hármas, Harcos hármas, Hármak ereje, Hármas szövetség, Három grácia* (a csapat tagjainak nemére is utal), *Három időutazó, História trió, Időutazó trió, 3 muzsikus, Szentháromság, Teher Trió, Triumvirátus.* A hármas tagságra utalnak *„A lányok, na meg a Bálint”* és a *Két Áron és egy Levente* csapatnevek is.

4.5.4. A névadók személyére utaló nevek és magukat a névadókat feldicsérő, biztató nevek

A csapatjellegre és a csapathoz való tartozást azok a nevek fejezik ki, amelyek a csapattagok önmeghatározását tükrözik, illetve versenycsapatok esetében biztató, feldicsérő jellegűek. Ebbe a kategóriába a következő nevek tartoznak: *Abszolút törisek, A jövő reményesei, A leg-*

jobb triumvirátus, A legszebb történészek, Amazonok (a csoportnév utal a görög mitológiában ismert női harcosokra), *Aranycsapat* (a név arra utal, hogy a csapat ambíciója a versenyben való győzelem volt), *Bad girls, Bátorkeszi betyárok, Csibészek, Csicsói rebellisek, Elmepalota, Eszetlen eszesek, Fantasztikus 3-as, FidEszesek* (egy politikai párt neve is szerepel benne), *Géniusok, Gúta Csillagai, Hősök, Huncutkák, Kalandorok, Királyok* (a *Királyok* alakváltozat szándékos elferdítése), *Királyok* (a csapattagok előkelőségére, felkészültségére utal), *Kvízmenők, Lázadók, Lévai agymenők, M.T. nevetlen gyermekei, Múzsák* (a csoportnévadás motivációja a múzsák tudományokban való jártasságához való hasonítás volt), *Nagy Sarló Történészek, Okosok, szépek, szerények, Oxfordi magyarok* (a csapat tanultságára, felkészültségére utal a név), *Szupercsapat, Töribarátok, Töritörők, Történ Ész, Történészek, Vad-Ászok, Várkonyi betyárnők, Várkonyi úriemberek.*

4.6. Földrajzi vagy intézményi kötődést felidéző csoportnevek

A névadás gyakori motivációja sok esetben az oktatási intézmény regionális meghatározottsága, az iskolához való kötődés és a közösségi és regionális identitás hangsúlyozása volt.

4.6.1. Az oktatási intézmény nevét és fenntartóját felidéző csoportnevek

Az ebbe a csoportba sorolt nevekben megjelenik az iskola neve: *Árpádosok* (az ógyallai Feszty Árpád Alapiskola és Óvoda), *Corvinosok* (a gútai Corvin Mátyás Alapiskola), *Czuczoros lányok* (az érsekújvári Czuczor Gergely Alapiskola), *Eötvös bárói* (a komáromi Eötvös Utcai MTNY Alapiskola nevéből), *Gáspárosok* (a csicsói Gáspár Sámuel Alapiskola és Óvoda), *Marianum EIK, Matyik* (a gútai Corvin Mátyás Alapiskola), *Stampaysok* (a köbölküti Stampay János Alapiskola), *Tompások* (a rimaszombati Tompa Mihály Alapiskola). Az *FFKIKI* betűszót tartalmazó csoportnév az ipolysági Fegyverneki Ferenc Közös Igazgatású Katolikus Iskolát jelöli. Egy csoportnév az iskola nevének változatlan formájában szerepel: *Hidaskürti AI*.¹¹ Amint láthatjuk, több esetben az iskola nevének része a névadó, vagyis olyan jeles személyiség neve, aki javarészt életrajzi vonatkozásban kapcsolódhat az adott településhez. Egyes csoportnevekben az intézményi kötődést fejezi ki az iskola fenntartójára történő utalás: az *Egyházi sulí* elnevezésű csapat tagjai egyházi fenntartású iskolából érkeztek (gútai Nagyboldogasszony Egyházi Alapiskola és Óvoda).

4.6.2. A régió, település nevére utaló csoportnevek

Sok csoportnév esetében a névadók az adott településhez vagy a régióhoz való kötődésüket fejezik ki, esetleg azt a helyet, ahol az iskolájuk található. A névanyagban így felbukkannak a tágabb régiót vagy utcát jelölő helynevek is. Történelmi-földrajzi tájegység neve több

¹¹ Az *alapiskola* rövidítése.

csoportnévben is megjelenik: *Bodrogköziek*, *Bodrogközi trió*, *Csallóköz tündérei*, *Csallóközi tündérek*, *Csilizközi boszorkák*, *Fel földiek*, *Felvidéki csamáda*, *Felvidéki függetlenségi harcosok*, *Felvidéki történészek*, *Fiatal felvidékiek*, *Ipolymontiek*. Történelmi vármegyére utal a *Gömöri testőrök* csoportnév.

Tekintélyes csoportot alkotnak a konkrét település nevére utaló csoportnevek: *A földemesi harcosok* (Nagyfödemes), *A radványi sötét erdő rémei* (Csilizradvány), *Bátorkeszi betyárok*, *Bátorkeszi kisjányok+1* (a nyelvjárási alakváltozatot tünteti fel), *Bátorkeszi nemesei*, *Borsi leányok*, *Búcsi bosszúásók*, *Buzitai időutazók*, *Buzitai vitézlányok*, *Csicsói rebellisek*, *Födémösi emigránsok* (Nagyfödemesre utal a nyelvjárási alakváltozat), *Gúta Csillagai*, *Gútai kurucok*, *Hetényi hadigólyák*, *Kassai lovagok*, *Keszi huszárok* (Bátorkeszi település nevére utal), *Komárom Rangers*, *Komáromi regruták*, *Laki lányok* (Lakszakállas), *Lévai agymenők*, *Lévai huszárok*, *Lukanényei csapat*, *Nádszeg hősei*, *Nádszegi tudósok*, *Nagy Sarlói történészek* (Nagysalló), *Nagymagyar*, *Nagymagyar nagy magyarok* (a településnév elemeit ismétlik meg jelzős szerkezetként, vagyis szójátékról van szó), *Nagymagyar testőrök*, *Nagysallói nemzetőrök*, *Patonyi GPM* (Felsőpatony), *Selmeci bányarémek* (Selmecbánya¹²), *Somorjai front*, *Szeli bicskások* (Felsőszeli nevére utal¹³), *Szímői FBI*, *Várkonyi betyárok* (Nyékvárkony), *Várkonyi úriemberek* (Nagyvárkony). A *Méhkás* csoportnév is ebbe a kategóriába tartozik, mivel Nagyfödemes település latin nevére (*Fudemus*) utal, melynek jelentése 'méhkás' (födém = méhkás).

4.7. Ismeretlen névadási indítékok

Ebbe a kategóriába azokat a csoportneveket soroltam, amelyek esetében sem a kérdőíves kutatás, sem a jelentéstani vizsgálat nem vezetett a csoportnévadás motivációjának azonosítására. Esetükben a névviselés és a névválasztás összefüggései nehezen ismerhetők fel, pl.: *Angyalok*, *Ajtótolók*, *Csapágyasok*, *Csillámpónik*, *Elkóborlók*, *Fáraók*, *Icspirics*, *Kövecskék*, *Léglovagok*, *Máglyaszítók*, *Okidoki*, *Sáros körömcipők*, *Szirtes csapat*.

4.7.1. Állat- és növényneveket, valamint ételneveket tartalmazó csoportnevek

Önálló csoportnévanyagot képeznek az állat- és növényneveket tartalmazó csoportnevek. Több csapat ugyanis valamilyen állat vagy növény nevét foglalta a névbe. Az állatneveket tartalmazó névanyagban a következő nevek jelennek meg: *Fekete hollók* (utalhat a Hunyadi család címerállatára is), *Harci pockok*, *Méhkás*, *Ostorlábúak*, *Ostorlábú töris csajok* (a két név az ostorlábúakra is utalhat), *Tarajos goethék* (a közönséges tarajosgöte állatnév lehet a név alapja). A csapatjellegét hangsúlyozzák a többes számú névalakok: *Flamingók*, *Hörcsögök*,

¹² A komáromi Selye János Gimnázium csapata alkotta a csapatnevet.

¹³ A név beleillhet az egyes falvak lakóira használt elnevezések – kollektív ragadványnevek – körébe (Bauko 2015: 133).

Tigrisek (a Panzerkampfwagen VI német harckocsira is utalhat). Növénynevet tartalmaz a *Csajszibarackok* és a *Kaktusz csapat*. Ételnévből ered az *Erős Pisták* (a paprikakészítményre utal) csoportnév.

4.7.2. A rejtőzködést tükröző csoportnevek

Ennek a csoportnévanyagnak sajátos típusát alkotják azok a nevek, amelyek valamilyen idegen nyelvet (latin, angol, szlovák nyelv) hívtak segítségül. A névválasztás motivációja esetükben ismeretlen marad, de jelentésük azonosítható: *Bad girls*, *Girl Power*, *Legendary*, *Legio X Gemina* (a legio decima Gemina rövidítése, vagyis a 10. ikerlégió, mely egy római légió volt, melyet Caesar alapított), *NHG Master*, *The queens*. A *Komárom Rangers* a helyre utalás mellett sportcsapat(ok) nevét igyekszik láthatólag felidézni. Az *Ad radices historiae* (jelentése 'a történelem gyökereihez') csoportnévbe egy frazéma épült be. A *Furta Sacra* csoportnév arra a középkori keresztény szokásra utal, amelynek során a szentek ereklyéit ellopták (jelentése 'szent lopás'). Ezek a nevek a rejtőzködés eszköztét segítségével hívva a homályos névadási motivációjú csoportnevek közé tartoznak.

A betűszó szóalkotási eljárásával keletkezett csoportnevek többletjelentéssel is bírhatnak: *BGYD*, *BKL*, *FLP*, *FRCS*, *J.B.P.*, *2 MD*, *POG*. A *VKD2015* név a betűszó és egy számjegy kapcsolatából áll. A *VBD bánok* csoportnév esetében a betűszó még egy közszóval is kiegészült. A *Patonyi GPM* csoportnévben a betűszó előtt egyszavas *-i* képzős földrajzi név áll. A *Szímői FBI* csoportnév a melléknévképzős településnévből és a Szövetségi Nyomozóirodát (az angol Federal Bureau of Investigation) jelölő név betűszavából áll. A *Marianum EIK* névben a betűszó előtt az intézménynév is szerepel. Az *NHG Master* csoportnév egy betűszóból és egy idegen nyelvi elemből áll. Az *M.T. nevetlen gyermekei* név alapja egy birtokos jelzős kapcsolat. A *Fradi* az FTC budapesti sportklub közismert megnevezése. A névalkotók ezeknél a neveknél törekedtek a játékoságra, a humorra, de öncélúan a rejtőzködés szándéka akár a névadás motivációjának alapja is lehet.

4.7.3. A nyelvi humorra, a játékoságra utaló nevek

A csoportnévalkotásban néhány esetben megfigyelhető a nyelvi játékoságra, a humorra való törekvés, pl. *FidEszesek* (vizuális játékoság), *Elftársak*, *Habsburgerek*, *Johannesburger*, *MessiÁsok*, *Régeszek*, „*Torziós ingek*”, *Történ Ész* (vizuális játékoság), *Vad-Ások*. Amint láthatjuk, ezek egy része szándékos elferdítéssel jött létre, és a többletjelentések generálásának igénye is felmerül az esetükben. Az *Anonymus*, *Anonymusok*, *Nem tudom...*, *Névtelenek*,¹⁴ *Senkik és ???* csoportnevek a névválasztás eredménytelenségére is rámutathatnak, de nyelvi

¹⁴ A *Névtelen* személynév Hajdú Mihály szerint több okra is visszavezethető: vagy nem ismerték vagy nem ismerhették az igazi nevet, vagy esetleg esztétikai okokból választhatták ezt a meghatározást (Hajdú 2003, 153). Esetünkben inkább a rejtőzködés szándéka állhat mögötte.

játéknak, illetőleg a más, konkrét név választásának feladata vagy terhe alól kibújó megoldásoknak is tekinthetőek. A *Senkik* név letagadónévként definiálható.

5. Összegzés

Tanulmányomban egy szlovákiai magyar tanulmányi verseny, a Katedra történelemverseny 10 évfolyamának (2014–2024) csoportneveit vizsgáltam és rendszereztem. A 314 csoportnevet kérdőíves és jelentéstani szempontú vizsgálatnak vetettem alá. A csoportnevek két nagyobb kategóriára voltak oszthatóak: a verseny szellemiségével és tematikájával összefüggő nevekre, valamint a csapattagok személyes kötődéseit felidézőkre. A verseny jellegéhez kötődő csoportnevek a történelmi fogalmak által motivált megnevezések (pl. *Abszolút törisek*), de a versenyévfolyamok központi témájára is utaltak (pl. *Lusztánia, Zrínyi katonái*). A csapattagok személyes kötődéséről árulkodtak azok a csoportnevek, melyek a versenyzők család- és keresztnevéből jöttek létre (pl. *Czahiku, POG*). A legnagyobb névcsoportot a csapatjelleget hangsúlyozó nevek alkották, melyek a csapatban való munkát demonstrálták (pl. *Gráciák, Laki lányok, Udvarhölgyek*). A csapathoz való tartozást fejezték ki azok a csapatnevek is, amelyek a csoporttagok saját magukról alkotott véleményét fejezik ki, pl. *Csibészek, A jövő reménységei, Amazonok* stb. A csapattagok személyes kötődései bukkantak fel azokban a nevekben is, amelyek földrajzi-intézményi kötődést tártak fel. Egyrészt az iskolához való szoros tartozást demonstrálták (pl. a *Corvinosok* a gútai Corvin Mátyás Alapiskolához való kötődést), másrészt a régiót, a történelmi-földrajzi tájegységet idézték fel (*Bodroghöziek, Csallóközi tündérek*), amelyekből származtak. Csak néhány csoportnév esetében nem volt visszafejthető a névadás motivációja, pl. *Okidoki, Szirtes csapat*. A csoportnévalkotásban a csoportnévalkotók életkori sajátosságaiból adódóan néhány esetben megfigyelhető volt a nyelvi játékosságra, a humorra való törekvés, pl. *FidEszesek, Elftársak, Vad-Ászok, Történ Ész*. A standard nyelvváltozat mellett a nyelvjárási változat is alapját képezte egy-egy csoportnévnek, pl. *Bátorkeszi kisjányok+1, Födémösi emigránsok*.

A korpusz alapján kijelenthetjük, hogy a Katedra történelemverseny csoportnevei főleg a csapattagok személyéhez és a verseny jellegéhez (témájához) kötődnek. Gyakran többféle indítékot figyelhettünk meg esetükben: a csapatnevekben különböző fokú motiváltság látszódnak, ezért néhány esetben több kategóriába is besorolhatóak voltak. A névválasztást általában befolyásoló tényezők egyedül és együttesen, szükségszerűen egymás ellen, de egymást erősítve is hathattak; és gyakran rejtve is maradhattak a vizsgáló számára. A nevek a névadók kreativitásáról, nyelvi játékosságáról is árulkodtak.

Irodalom

- Bauko János 2013. Közösségi ragadványnevek használata a szlovákiai magyarok körében. In: Kontra Miklós – Németh Miklós – Sinkovics Balázs (szerk.) *Elmélet és empiria a szociolingvisztikában (Válogatás a 17. Élőnyelvi Konferencia – Szeged, 2012. augusztus 30. – szeptember 1. – előadásaiból)*. Budapest: Gondolat Kiadó. 55–68.
- Bauko János 2015. *Bevezetés a szocioonomasztikába*. Nyitra: Nyitrai Konstantin Filozófus Egyetem.
- B. Gergely Piroska 1966. Újabb szempontok és módszerek a személynévkutatásban. *Nyelv és Irodalomtudományi és Közlemények* 10: 387–391.
- Farkas Tamás 2014. A névtelenség és a megnevezés alapkérdéseiről. In: Bauko János – Benyovszky Krisztián (szerk.) *A nevek szemiotikája*. Nyitrai Konstantin Filozófus Egyetem Nyitra–Budapest: Közép-Európai Tanulmányok Kara – Magyar Szemiotikai Társaság. 124–138.
- Hajdú Mihály 2003. *Általános és magyar névtan*. Osiris Kiadó, Budapest.
- J. Soltész Katalin 1979. *A tulajdonnév funkciója és jelentése*. Akadémiai Kiadó, Budapest.
- Kisvárdai Károly 1974. Adalékok az iskolai ragadványnevek kutatásához. *Magyar Nyelvőr* 98: 277–282.
- N. Tóth Anikó – Petres Csizmadia Gabriella 2023. Csoportnevek a Legere Irodalmi Versenyen. *Névtani Értesítő* 45: 117–133. <https://doi.org/10.29178/NevtErt.2023.8>
- Presinszky Ágnes 2015. A Katedra Történelemverseny múltja és jelene. *Katedra* 22/5: 16.
- Slíz Mariann 2013. A tulajdonnév funkciója a görög mitológiában. *Névtani Értesítő* 35: 221–229. <https://doi.org/10.29178/NevtErt.2013.16>
- Slíz Mariann 2015. Általános névtani kérdések. In: Farkas Tamás – Slíz Mariann (szerk.) *Magyar név kutatás a 21. század elején*. Budapest: Magyar Nyelvtudományi Társaság – ELTE Magyar Nyelvtudományi és Finnugor Intézet. 93–114.
- Šrámek, Rudolf 1999. *Úvod do obecné onomastiky*. Brno: Masarykova univerzita.
- Takács Judit 2023. Névtani (határ) esetek. Személynevek a segédtudományok tükrében. Eger: Líceum Kiadó.

Summary

DESCRIPTIVE TEAM NAMES FOR THE KATEDRA HISTORY COMPETITION

In my study, I present the naming motives of the team names of the Katedra History Competition, which is part of the Katedra group, based on naming motives and semantic analysis. The corpus under study consists of the naming material of 10 years of the competition: 314 team names created by the 416 teams participating in the competition (I count the repeated team names only once). Part of the naming material reveals the nature and themes of the competition, and part reveals the personal attachments of the team members. As with the nicknames, some of the names refer to a characteristic of the person bearing the name, but unlike the nicknames, the names were not given to the team members from outside, but were given by the team members themselves. The age-specific nature of the team names also gives rise to a tendency towards linguistic playfulness and humour. The team names of the competition are extremely varied, and the motivation for group naming is often multifaceted.